

**ЕКСТРЕМАЛЬНА СИТУАТИВНА ПРОБЛЕМА САМООСВІТИ В УКРАЇНІ
Й НЕСПОДІВНА НЕВРАЗЛИВІСТЬ ВИШІВ США ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ**

Наша вітчизняна освіта, особливо інженерна, починаючи з перших її кроків, будувалася фундаментально, за схемою «освіта на основі науки». Видатний інженер-механік С.П. Тимошенко, на схилі віку живучи в США, писав: «Обмірковуючи причину наших досягнень, я приходжу до висновку, що чималу роль в цій справі відіграла освіта». Президент Массачусетського технологічного інституту Джона Рункля теж писав: «Російський метод несе в собі єдино правильний, філософський підхід до всієї технічної освіти». Разом з тим, саме «фундаментальність» нашої освіти багато в чому зумовила її низьку адаптивну гнучкість, яку повною мірою проявила нинішня пандемія «Covid-19», як неготовність до фактично повного компенсаторного переходу до самоосвіти з дистанційним академічним зв'язком за умов виникнення екстремальних ситуацій невизначеної тривалості. І тут, багато в чому несподівано, яскраво продемонструвала свої, до того, можливо, не повною мірою осмислені, а тим більш – «заплановані» переваги системи вищої освіти США, які є визнаними лідерами в індивідуалізації вищої освіти.

Американські ЗВО давно і повністю комп'ютеризовані та широко використовують нові інформаційні технології. Через «Internet» уже традиційно і надзвичайно широко організуються конференції, дискусії та семінари, курси підвищення кваліфікації, дистанційне навчання. Більшість ЗВО мають достатньо досконалі, апробовані часом програми, які дозволяють заочно пройти курси підвищення кваліфікації, освоїти нову професію чи набути вищу освіту.

Практично кожен студент у США навчається за індивідуальним навчальним планом. Довгостроковий план складається на весь період навчання, але не є офіційним документом, ніде не затверджується і не реєструється; у процесі навчання студент може вносити в нього свої корективи. За великої кількості дисциплін план допомагає систематизувати і раціонально організувати навчання, визначити його цілі, задачі та кінцевий результат. На підставі довгострокового розробляється індивідуальний план на поточний семестр, перед початком якого студент уважно знайомиться з каталогом дисциплін і вибирає цікаві йому, керуючись при цьому основними вимогами даного ЗВО щодо змісту навчальної програми зі спеціальності. Проконсультувавшись з академічним наставником, він заповнює реєстраційний бланк, який здає до відділу реєстрації, після чого план стає офіційним документом. У процесі його складання виробляється вміння самоосвіти: планування когнітивної діяльності, постановка конкретних пізнавальних задач, внесення коректив у навчання, аналіз підсумків роботи і на підставі цього організація подальшого навчання, що підвищує активність, свідомість, відповідальність студента.

Одним з найбільш ефективних механізмів диференціації навчання є система консультування, яка сприяє розвитку особистості студента, виробляє в нього пізнавальні й організаторські вміння. Ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності є індивідуальне вивчення курсів. У всіх ЗВО США передбачається можливість самостійного проходження навчального матеріалу. Якщо студент з об'єктивних причин не може відвідувати заняття за розкладом, йому дозволяється вивчати курс індивідуально, без обов'язкового відвідування занять, а викладач розробляє для нього завдання на весь курс і критерії оцінки самостійної роботи. У США навіть студенти-очники лівову долю знань набувають самостійно. Це є нормою студентського життя.

Засвоєння знань – це складний процес, який включає в свою структуру такі психологічні компоненти, як: сприйняття навчального матеріалу, його осмислення, запам'ятовування і практичне застосування. Всі ці компоненти є взаємозв'язаними. Але в цьому взаємозв'язку є первинна послідовність формування знань. І тут ми зіштовхуємось з педагогічним парадоксом самоосвіти: якщо освіта «студійна» може якоюсь мірою забезпечити свою кінцеву мету за рахунок імперативних і суггестивних методів, то освіта дистанційна майже геть позбавлено цього. Разом з тим, вона має і цілий ряд незаперечних переваг: стимулює закріплення потреби в самоосвіті; студент більшою мірою захищений від педагогічних хиб викладача, вільно планує свій час й інтенсивність навчання.

Взагалі ж, як зауважує професор І.П. Норенков, створення системи самоосвіти – багатоаспектна проблема, яка включає питання навчально-методичного, технічного, програмного, інформаційного, лінгвістичного, організаційного, правового, психолого-медичного забезпечення. Сьогодні ці питання залишаються невирішеними належним чином і вимагають подальших досліджень й опрацювання.